

Grunder för fristående examen

**YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR
SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH
EFTERMIDDAGSVERKSAMHET
2010**

FÖRESKRIFT 63/011/2010

Grunder för fristående examen

**YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG
OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGS-
VERKSAMHET
2010**

FÖRESKRIFT 63/011/2010

© Utbildningsstyrelsen

Föreskrifter och anvisningar 2010:31

ISBN 978-952-13-4688-0 (hft.)

ISBN 978-952-13-4689-7 (pdf)

ISSN-L 1798-8977

ISSN 1798-8977 (print)

ISSN 1798-8985 (online)

www.utbildningsstyrelsen.fi

Kopijyvä Oy, Esbo 2011

FÖRESKRIFT

20.12.2010

63 /011/2010

Giltighetstid: fr.o.m. 1.1.2011 tillsvidare

De stadganden på vilka befogenheten
att utfärda föreskriften bygger på
L 631/98, 13 § 2 mom

Upphäver UBS:s föreskrifter
10.12.2004 nr 43/011/2004
26.6.2003 nr 28/011/2003

Ändrar Utbildningsstyrelsens föreskrift

-

GRUNDERNA FÖR YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET

Utbildningsstyrelsen har beslutat om grunderna för yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet. Examensgrunderna ska iakttas fr.o.m. 1.1.2011. Examensprestationer som påbörjats innan föreskriftens i kraftträdande kan fullföljas enligt grunderna av den 26.6.2003 nr 28/011/2003 och 10.12.2004 nr 43/011/2004 t.o.m. 31.12.2012 .

Examenskommissionen och examensarrangören kan inte lämna grunderna för examen obeaktade eller avvika från dem.

När utbildning som förbereder för en fristående examen anordnas, beslutar utbildningsanordnaren om innehållet i utbildningen och ordnandet av utbildningen i enlighet med examensgrunderna. Den som deltar i utbildningen skall som en del av utbildningen beredas möjlighet att avlägga en fristående examen.

Generaldirektör

Timo Lankinen

Undervisningsråd

Anne Mårtensson

BILAGA

Yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och
eftermiddagsverksamhet 2010

INNEHÅLL

1	FRISTÅENDE EXAMINA.....	7
1.1	Anordnande av fristående examina	7
1.2	Avläggande av fristående examen	7
1.3	Grunderna för fristående examen.....	7
1.4	Personlig tillämpning i fristående examen.....	7
1.5	Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen.....	8
1.6	Betyg.....	8
1.7	Utbildning som förbereder för fristående examen.....	9
2.	UPPBYGGNADEN AV YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET	9
2.1	Examensdelar	9
3	YRKESSKICKLIGHET SOM KRÄVS I YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET SAMT GRUNDER FÖR BEDÖMNINGEN.....	10
A.	OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR	11
3.1	Att vara verksam i yrket.....	11
	Krav på yrkesskicklighet, föremål och kriterier för bedömningen.....	11
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	15
3.2	Att ge stöd och handledning som främjar växande och utveckling	16
	Krav på yrkesskicklighet, föremål och kriterier för bedömningen.....	16
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	21
3.3	Att ge stöd och handledning som främjar lärandet och verksamheten	21
	Krav på yrkesskicklighet, föremål och kriterier för bedömningen.....	21
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	25
3.4	Att handleda personer som behöver särskilt stöd	26
	Krav på yrkesskicklighet, föremål och kriterier för bedömningen.....	26
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	30
B.	VALFRI EXAMENSDEL	30
3.5.	Företagsamhet.....	30
	Krav på yrkesskicklighet, föremål och kriterier för bedömningen.....	30
	Sätt att påvisa yrkesskickligheten.....	32
BILAGA	Beskrivning av det yrke som utövas av personer som har avlagt yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet	33

1 FRISTÅENDE EXAMINA

1.1 Anordnande av fristående examina

Examenskommissionerna som tillsätts av Utbildningsstyrelsen och består av representanter för arbetsgivare, arbetstagare, lärare och vid behov självständiga yrkesutövare ansvarar för anordnandet och övervakningen av fristående examina samt utfärdar examensbetyg. Examenskommissionerna gör ett avtal om anordnande av fristående examina med utbildningsanordnarna och vid behov med andra sammanslutningar och stiftelser. Fristående examina kan inte anordnas utan giltigt avtal med examenskommissionen.

1.2 Avläggande av fristående examen

Fristående examen avläggs genom att examinanderna vid examenstillfällena i praktiska arbetsuppgifter påvisar det kunnande som förutsätts i examensgrunderna. Varje examensdel ska bedömas skilt för sig. Bedömningen görs som ett samarbete mellan representanter för arbetsgivare, arbetstagare och undervisningssektorn. Inom branscher där det är vanligt med självständiga yrkesutövare tas även denna part i beaktande vid valet av bedömare. Bedömningen godkänns slutligen av examenskommissionen. Examensbetyg kan beviljas då examinanden har avlagt alla examensdelar som krävs med godkänt vitsord.

1.3 Grunderna för fristående examen

I examensgrunderna fastställs vilka delar och eventuella kompetensområden som hör till examen, uppbyggnaden av examen, den yrkesskicklighet som krävs i de olika examensdelarna, bedömningsgrunderna (målen och kriterierna för bedömningen) samt sätten att påvisa yrkesskicklighet.

En examensdel utgör ett delområde inom yrket som går att avskilja från den naturliga arbetsprocessen till en självständig helhet som kan bedömas. Kraven på yrkesskicklighet som beskrivs i de olika examensdelarna koncentrerar sig på de centrala funktionerna och verksamhetsprocesserna inom yrket samt på yrkespraxis inom den aktuella branschen. De omfattar även färdigheter som allmänt behövs i arbetslivet, till exempel sociala färdigheter.

Målen och kriterierna för bedömningen är härledda ur kraven på yrkesskicklighet. Målen för bedömningen anger de kunskapsområden som man vid bedömningen fäster särskild vikt vid. Definitionen av dessa mål underlättar också bedömningen av den aktuella arbetsprocessen. Bedömningen ska täcka alla de mål för bedömning som beskrivs i examensgrunderna. Kriterierna för bedömningen bestämmer den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation.

Sätten att påvisa yrkesskicklighet innehåller preciserande anvisningar om avläggandet av examen. Yrkesskickligheten påvisas i allmänhet i autentiska arbetsuppgifter. Sätten att påvisa yrkesskicklighet kan innehålla direktiv för bl.a. hur en examensprestation vid behov kan kompletteras så att alla krav på yrkesskicklighet blir beaktade.

1.4 Personlig tillämpning i fristående examen

Utbildningsstyrelsen har utfärdat en särskild föreskrift om individualisering.

1.5 Bedömning av yrkesskickligheten i fristående examen

Vid bedömning av yrkesskickligheten är det viktigt att ingående och noggrant granska hur examinanderna visar att de kan det som examensgrunderna förutsätter i kraven på yrkesskicklighet för den aktuella examensdelen. Vid bedömningen tillämpas de bedömningskriterier som fastställts i examensgrunderna. Bedömarna ska mångsidigt använda sig av olika och i första hand kvalitativa bedömningsmetoder. Används endast en metod, blir resultatet inte nödvändigtvis tillförlitligt. Vid bedömningen beaktas bransch- och examensspecifika särdrag i enlighet med examensgrunderna. Om examinanderna har tillförlitliga utredningar om tidigare påvisat kunnande, granskar bedömarna hur de motsvarar kraven på yrkesskicklighet i examensgrunderna. Bedömarna föreslår för examenskommissionen att kunnandet erkänns som en del av examensprestationen. Examenskommissionen fattar det slutliga beslutet om erkännande av tidigare påvisat kunnande som tillförlitligt utretts.

Bedömning av yrkesskicklighet är en process där insamling av bedömningsmaterial och dokumentering av bedömning spelar en viktig roll. Representanter för arbetslivet och lärare gör på trepartsbasis en noggrann och mångsidig bedömning. Examinanderna ska klart och tydligt få veta hur bedömningsgrunderna tillämpas i deras eget fall. De ska också ges möjlighet att själva bedöma sina prestationer. Examensarrangören gör upp ett bedömningsprotokoll över examensprestationen för den aktuella examensdelen som undertecknas av bedömarna. Till en bra bedömningsprocess hör också att efter detta ge examinanderna respons på prestationerna. Det slutliga bedömningsbeslutet fattas av examenskommissionen.

Bedömare

De personer som bedömer examinandernas yrkesskicklighet ska ha god yrkeskunskap inom det aktuella området. Examenskommissionen och examensarrangören kommer överens om bedömarna i avtalet om anordnande av fristående examen.

Rättelse av bedömning

Examinanderna kan inom lagstadgad tid anhålla om rättelse av bedömning av den examenskommission som ansvarar för den aktuella examen. En skriftlig begäran om rättelse riktas till examenskommissionen. Examenskommissionen kan efter att ha hört bedömarna besluta om en ny bedömning. Det går inte att genom besvär anhålla om ändring av examenskommissionens beslut som gäller rättelse av bedömning.

1.6 Betyg

Examenskommissionen beviljar examensbetyg och betyg för en eller flera avlagda examensdelar. Betyg över deltagande i förberedande utbildning ges av utbildningsanordnaren. Utbildningsstyrelsen har utfärdat direktiv om vilka uppgifter som ska framgå ur betyg för fristående examina, utbildning som förbereder för fristående examen och läroavtalsutbildning.

Betyg för en eller flera examensdelar ges på begäran. Examensbetyget, liksom betyget för en eller flera avlagda examensdelar, undertecknas av en representant för examenskommissionen och en representant för examensarrangören.

En anteckning om avlagd fristående examen i ett av Utbildningsstyrelsen godkänt yrkesbevis är ett intyg över avlagd examen som är jämförbart med ett examensbetyg. Examensarrangören skaffar och undertecknar yrkesbeviset. Yrkesbeviset är avgiftsbelagt för examinanderna.

1.7 Utbildning som förbereder för fristående examen

Det går inte att ställa förhandsvillkor om deltagande i utbildning på dem som deltar i fristående examina. Examina avläggs ändå huvudsakligen i samband med förberedande utbildning. Förberedande utbildning ska anordnas i enlighet med examensgrunderna. Utbildningen och examenstillfällena ska planeras utgående från examensdelarna. Den som deltar i utbildning som förbereder för fristående examen ska ges möjlighet att delta i examenstillfällena och avlägga fristående examen som en del av utbildningen.

2. UPPBYGGNADEN AV YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGS-VERKSAMHET

2.1 Examensdelar

Yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet består av fyra obligatoriska examensdelar. Dessutom har den valfria examensdelen Företagsamhet inkluderats i examensgrunderna. Examen är klar när alla obligatoriska examensdelar har avlagts med godkänt betyg.

Med den handledning som ingår i yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet avses inte handledning som ges av lärare eller elevhandledare.

Tabell 1. Examensdelar som ingår i yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet
A. Obligatoriska delar
3.1 Att vara verksam i yrket
3.2 Att ge stöd och handledning som främjar växande och utveckling
3.3 Att ge stöd och handledning som främjar lärandet och verksamheten
3.4 Att handleda personer som behöver särskilt stöd
B. Valfri del
3.5 Företagsamhet

3 YRKESKICKLIGHET SOM KRÄVS I YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET SAMT GRUNDER FÖR BEDÖMNINGEN

De som avlägger yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet stöder, handleder och assisterar barn, ungdomar och vuxna i miljöer inom fostran, undervisning och det sociala området. De huvudsakliga arbetsmiljöerna är skolor och läroanstalter samt den morgon- och eftermiddagsverksamhet eller andra fritidsaktiviteter som ordnas i anslutning till läroanstalterna. Behoven av särskilt stöd hos barn, ungdomar och vuxna inverkar på vilka krav som ställs på examinandernas yrkesskicklighet i fråga om innehållet men också i fråga om skillnaderna i verksamhetsmiljöerna, uppgiften och rollen samt åldern och utvecklingsnivån. Examinanderna iakttar i sitt arbete examensgrunderna och dessutom de strategier, anvisningar, läroplaner och andra bestämmelser som styr utbildningsanordnarens verksamhet. När examinanderna arbetar med elever eller studerande följer de målmedvetet och konsekvent lärarens instruktioner och överenskommelser. Vid handledning inom morgon- och eftermiddagsverksamhet arbetar examinandens självständigt inom sitt ansvarsområde i enlighet med rutinerna inom ansvarsområdet och överenskommelserna med chefen eller den som köper tjänsten. I kraven på yrkesskicklighet har man sammanslagit kraven på yrkesskicklighet i de tidigare separata examina yrkesexamen för skolgångsbiträde och yrkesexamen för ledare i morgon- och eftermiddagsverksamhet så att en ny helhet med krav på yrkesskicklighet och arbetslivsbaserad verksamhet bildats.

Varje utbildningsanordnare sörjer för den individuella tillämpningen i yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet och den förberedande utbildningen när personer söker till utbildningen, avlägger examen och skaffar den behövliga yrkesskickligheten i enlighet med grunderna för denna yrkesexamen. Om examinandens inte deltar i förberedande utbildning sörjer examensarrangören för den individuella tillämpningen. Den individuella tillämpningen antecknas i ett dokument som uppdateras under examensprocessens gång.

Den yrkesskicklighet som krävs i examensgrunderna visas på basis av den av examenskommissionen godkända planen för anordnande av yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet som regel i autentiska arbetsuppgifter i examenstillfällena som ordnas enligt principen om individuell tillämpning. Vid dessa tillfällen visar examinanderna heltäckande den yrkeskunnsighet som krävs i examensgrunderna.

Bedömningen i yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet görs separat för varje examensdel genom att jämföra examinandens yrkesskicklighet med kraven på yrkesskicklighet i examensdelen. Examinanderna visar vid examenstillfällena också sin förmåga att bedöma erfarenheter och att lära sig av erfarenheter samt att ta fram och börja använda nya arbetssätt. Vid examenstillfällena visar examinanderna sin förmåga att tillämpa sitt kunnande i föränderliga situationer och arbetsmiljöer.

Efter varje examenstillfälle bedömer och dokumenterar bedömaren eller bedömarna examinandens kunnande i relation till kraven på yrkesskicklighet, föremålen för bedömning och bedömningskriterierna i examensdelen. Examinandens självvärdering utgör en

väsentlig del av examensprestationen. I en väl utförd bedömningsprocess ingår ett separat feedbacksamtal efter examenstillfället.

Vid de enskilda examenstillfällena räcker det med att en av trepartsrepresentanterna bedömer examinanden. I bedömningssamtalet, där hela examensdelen bedöms, deltar representanter för alla tre parter.

Efter att alla examenstillfällen som ingår i examensdelen har hållits ordnas ett bedömningssamtal, i vilket förutom examinanden även följande trepartsrepresentanter deltar:

- som arbetsgivarnas representant en sakkunnig i förmansställning eller motsvarande
- som representant för arbetstagarna en erfaren sakkunnig
- en representant för läroanstalten.

Vid samtalet bedömer de tillsammans examinandens yrkeskunnighet utifrån kraven på yrkesskicklighet, föremålen för bedömning och bedömningskriterierna i examensdelen. Examinanden presenterar sin självvärdering av sin yrkesskicklighet och av påvisandet av den. I slutet av bedömningssamtalet håller bedömningsgruppen ett möte där gruppen beslutar om examensdelen kan godkännas och ger ett skriftligt utlåtande om det.

Kraven på yrkesskicklighet har fastställts utifrån de uppgifts- och färdighetsområden som finns i arbetslivet, och på basis av dessa krav har föremålen för bedömning fastställts. Föremålen för bedömning ges i tabellerna nedan under rubriken Krav på yrkesskicklighet i examensdelen och de omfattar de kompetensområden som är centrala i fråga om yrkesskickligheten och som man vid bedömningen fäster särskild uppmärksamhet vid. För varje föremål för bedömning ges bedömningskriterier, som anger den kvalitativa och kvantitativa nivån på en godkänd prestation. Utifrån dessa bedöms om examensprestationen kan godkännas. Under rubrikerna Krav på yrkesskicklighet i examensdelen, Föremål för bedömning och Bedömningskriterier beskrivs hur examinanden ska visa sin yrkesskicklighet och hur bedömarna ska bedöma examinandens examensprestation.

A. OBLIGATORISKA EXAMENSDELAR

3.1 Att vara verksam i yrket

Krav på yrkesskicklighet	
Examinanden kan arbeta i olika miljöer inom fostran, undervisning och det sociala området samt hänvisa till service.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att arbeta i olika miljöer inom fostran, undervisning och det sociala området	Examinanden • arbetar professionellt och kundinriktat inom småbarnsfostran, den grundläggande utbildningen eller utbildningen på andra stadiet samt som personlig assistent för personer i olika åldrar• deltar i multiprofessionellt arbete inom småbarns-

	fostran, morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever och i samarbete med personal inom undervisningssektorn i enlighet med sitt eget ansvarsområde på överenskommet sätt • beaktar i sitt arbete målen och praxis för elev- och studerandevården och fungerar enligt sitt eget ansvarsområde när hon/han arbetar inom elev- och studerandevården.
Att hänvisa till service	Examinanden hänvisar barn, ungdomar och vuxna till service, • och använder sig då av sin kunskap om beslutsfattandet inom den offentliga förvaltningen och om det finska utbildningssystemet • och enligt behov på ett ändamålsenligt sätt till service inom fostran och undervisning samt inom den sociala sektorn och hälsovårdssektorn • och vid behov till tjänster som den offentliga sektorn, tredje sektorn och frivilligarbetet erbjuder barnfamiljer • och utnyttjar då metoder för sökning av information om offentliga tjänster.
Arbete i morgon- och eftermiddagsverksamhet och kunskap om systemet	Examinanden • använder i sitt arbete kunskap om olika sätt att ordna morgon- och eftermiddagsverksamhet, om arrangörerna och om betoningarna när det gäller innehållet.
Examinanden kan iaktta de etiska principerna i sitt arbete.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Yrkesetisk verksamhet	Examinanden • arbetar enligt de allmänna etiska principerna inom fostran, undervisning och det sociala området • beaktar i sitt arbete de olika människosynerna • lägger märke till hur de egna värderingarna och den egna människosynen inverkar på det egna arbetet • motiverar sitt arbetssätt och sina lösningar utifrån etiska principer • följer värderingarna inom fostran, undervisning och det sociala området och de normer som man kommit överens om inom arbetsenheten • anpassar gränserna för det egna ansvaret och för sitt arbete efter den övriga personalens arbete • följer lagstiftningen om tystnadsplikten inom fostran, undervisning och det sociala området.

Examinanden kan iaktta den lagstiftning och de dokument som styr det egna arbetet.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att iaktta lagstiftning samt nationella och internationella avtal och deklamationer	Examinanden • iakttar den lagstiftning som reglerar det egna arbetet samt övriga styrdokument som Allmänna lagar, förordningar och avtal – Finlands grundlag– kommunallagen– förvaltningslagen– personuppgiftslagen– lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet– barnskyddslagen och -förordningen– lagen om kontroll av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn– arbetarskyddslagen– den allmänna deklamationen om de mänskliga rättigheterna– FN:s konvention om barnets rättigheter– socialvårdslagen– lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården– lagen om tillsyn över privat socialservice– lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda– lagen och förordningen om service och stöd på grund av handikapp Lagar och förordningar som gäller dagvård och utbildning – lagen och förordningen om barndagvård– lagen och förordningen om grundläggande utbildning– statsrådets förordning om riksomfattande mål för utbildningen enligt lagen om grundläggande utbildning och om timfördelning i den grundläggande utbildningen– gymnasielagen och gymnasieförordningen– lagen om anordnande av studentexamen– lagen och förordningen om yrkesutbildning– förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet • håller sig à jour med ändringarna i författningar, rekommendationer och deklamationer till den del som de gäller det egna arbetet.

Att iaktta planer och bestämmelser som styr verksamheten	Examinanden • iakttar målen i de läroplaner som gäller det egna arbetet och det egna ansvarsområdet • iakttar inom det egna ansvarsområdet de nationella och lokala anvisningar, rekommendationer och planer som styr det egna arbetet • arbetar konsekvent enligt lärarnas instruktioner och i samarbetet med övrig undervisningspersonal och personal inom elev- eller studerandevården.
Att iaktta arbetslagstiftningen	Examinanden • iakttar arbetsavtalslagen • beaktar den lagstiftning som gäller det egna arbetet samt sina rättigheter, sitt ansvar och sina skyldigheter.
Att iaktta arbetarskyddsbestämmelserna	Examinanden • iakttar arbetarskyddslagen och arbetarskyddsbestämmelserna • beaktar arbetarskyddet i sitt arbete • agerar förebyggande och professionellt i situationer som hotar säkerheten.
Examinanden kan arbeta i en mångkulturell miljö.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att beakta kulturbakgrund	Examinanden • beaktar i sitt arbete majoritetskulturen och minoritetskulturerna i Finland samt i synnerhet de lokala minoritetskulturerna • arbetar på ett sätt som stöder jämställdhet, jämlikhet och inkludering • interagerar professionellt med personer som har olika kulturella bakgrunder och i mångkulturella nätverk • granskar kritiskt sina egna attityder mot olikheterförebygger fördomar och stereotyper genom sitt arbetssätt
Examinanden kan upprätthålla sin funktionsförmåga och arbetshälsa.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att upprätthålla arbetsförmågan och arbetshälsan	Examinanden • beaktar i sitt arbete de faktorer som påverkar den egna fysiska och psykiska hälsan • identifierar sina egna resurser och upprätthåller och främjar sin funktionsförmåga och hälsa • använder sig i sitt arbete av stöd från kolleger och

	arbetshandledning • främjar för egen del trivseln och funktionaliteten i arbetsenheten • arbetar ergonomiskt och sörjer för den egna arbetsergonomin.
Examinanden kan i sitt arbete iaktta principerna för inre företagsamhet.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att iaktta principerna för inre företagsamhet	Examinanden • visar att hon/han sätter värde på sitt eget arbete • arbetar målinriktat och aktivt för att nå målen för det egna arbetet • arbetar självständigt, ekonomiskt och effektivt.
Att organisera arbetet	Examinanden • organiserar sitt arbete och sin tidsanvändning självständigt och i samarbete med andra • prioriterar sina arbetsuppgifter i angelägenhetsgrad • arbetar flexibelt och ändamålsenligt och beaktar behoven i arbetsenheten.
Att utvärdera och utveckla det egna arbetet	Examinanden • bedömer realistiskt sina starka sidor och behoven att utvecklas yrkesmässigt • bedömer resultatet av det egna arbetet • följer med och utnyttjar utvecklingen inom området för att utveckla det egna arbetet.

Sätt att visa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Att vara verksam i yrket visas och bedöms i autentiska arbetssituationer i arbetslivet i uppgifter inom fostran, undervisning och det sociala området. Miljöerna kan finnas inom bland annat dagvården, förskoleundervisningen och den grundläggande undervisningen, morgon- och eftermiddagsverksamheten samt andra stadiet.

Examinanderna ska i de ovan nämnda miljöerna ge handledning, stöd och assistans till personer i olika åldrar enligt examensgrunderna. De arbetar med barn, ungdomar eller vuxna i ett multiprofessionellt samarbete, och i arbetet hänvisar de till service, iakttar de etiska principerna för det egna arbetet och iakttar de planer, bestämmelser och den lagstiftning som styr verksamheten. Examinanderna kan visa sitt kunnande när de ger en enskild person, en liten grupp eller hela gruppen stöd, handledning och assistans samt när de deltar i multiprofessionellt nätverkssamarbete.

Examinanderna visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter som kompletteras av deras självvärdering och de övriga dokument som de har gjort upp och som bedömts i enlighet med avtalet om att ordna fristående examen samt av eventuella andra dokument som kompletterar examensprestationen om de praktiska arbetsuppgifterna inte omfattar alla krav på yrkesskicklighet.

3.2 Att ge stöd och handledning som främjar växande och utveckling

Krav på yrkesskicklighet i examensdelen	
Examinanden kan arbeta som fostrare i sin arbetsenhet.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att arbeta som fostrare i en arbetsenhet	Examinanden • iakttar i sitt arbete de sekretessbestämmelser som gäller inom fostran, undervisning och det sociala området • handlar etiskt och jämlikt i umgänget med dem som fostras och med sina arbetskamrater • tillämpar i sitt handledningsarbete olika pedagogiska synsätt • arbetar konsekvent och ansvarsfullt i samarbete med andra fostrare och förstår olika sätt att tänka och handla • stöder individernas delaktighet och samhörighet med den egna gruppen och med kamratgruppen • bidrar till att individens behov beaktas i gruppen • fungerar som förebild i sociala situationer och visar att hon/han kan ta ansvar för fostran • beaktar i sitt arbete barnets eller den unga personens individuella situation och familjebakgrund samt de levnadsförhållanden som inverkar på utvecklingen samt skillnaderna i kultur och levnads-sätt • deltar på överenskommet sätt i förebyggande elevvårdsarbete samt vid behov i möten som elev- eller studerandevårdsgruppen håller.
Att främja gemenskap	Examinanden • agerar i alla situationer som en trygg, närvarande vuxen och främjar gemenskap • främjar individernas sociala relationer och knytandet av vänskapsband • främjar gruppbildningen och förmågan till empati • hjälper gruppmedlemmarna att känna att de behövs, att de accepteras och att de är värdefulla.
Examinanden kan stödja växande och utveckling.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att observera individers växande och utveckling, att stödja dem och att utvärdera stödåtgärderna	Examinanden • beaktar i allt arbete individens fysiska, psykiska och sociala utveckling

	• observerar och stöder i sitt arbete individens utvecklingsnivå och funktionsförmåga i olika vardagliga situationer • bedömer i samarbete med läraren och vårdnadshavarna behovet av individuellt stöd.
Att stödja individers självbild och självkänsla	Examinanden stöder barn, ungdomar och vuxna • i vardagliga situationer på ett uppmuntrande och sporrande sätt och så att dessa får positiva erfarenheter • genom att bidra till att dessa får en positiv självbild och genom att stödja deras personlighet och självkänsla samt språkliga och kulturella identitet • genom att sätta trygga gränser som bidrar till att dessa får en realistisk självbild • genom att beakta hur avvikelser i utvecklingen inverkar på självbilden och självkänslan • genom att beakta hur avvikelser i utvecklingen inverkar på familjen och genom att stödja familjen inom gränserna för det egna arbetet och ansvarsområdet • genom att i arbetsenheten skapa jämlika möjligheter till deltagande för alla.
Att främja individens sociala utveckling	Examinanden • lär barnen och ungdomarna att visa hänsyn mot andra och är ett föredöme för dem genom sina handlingar • handlar konsekvent för att bevara jämlikheten • lär barn, ungdomar eller vuxna att förstå konsekvenserna av sitt beteende • lär dem på ett uppmuntrande sätt att lösa konflikter.
Att beakta hinder för individens utveckling	Examinanden • beaktar i sitt arbete fördröjningar och svårigheter i utvecklingen • använder sig i sitt arbete av kunskap om orsaker till svårigheter • erbjuder stimulans som är lämplig för individens ålder och utvecklingsnivå för att stödja växandet • sätter upp mål och ställer krav som är på rätt nivå för individen.
Examinanden kan sörja för att verksamhetsmiljön är ändamålsenlig och trygg.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att sörja för goda verksamhetsmiljöer	Examinanden • skapar och upprätthåller en verksamhetsmiljö som är fysiskt, psykiskt och socialt tryggt

	• använder lokalerna på ett smidigt och meningsfullt sätt med tanke på aktiviteterna • sörjer för att lokalerna är estetiskt tilltalande, sköter om redskap och material och ser till att det är tryggt att vistas i lokalerna och att tillgängligheten är god • iakttar arbetsenhetens principer om hållbar utveckling.
Examinanden kan främja hälsa, välbefinnande och funktionsförmåga.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att främja hälsa, välbefinnande och funktionsförmåga	Examinanden • främjar goda matvanor och ett sunt levnadssätt • beaktar behovet av daglig vila, rörelse och motion och uppmuntrar till motion på eget initiativ • stöder självständighet och upprätthållande av den egna funktionsförmågan • beaktar vid handledningen balansen mellan arbete och fritid • beaktar på korrekt sätt allergier, specialdieter och särskilda behov • iakttar i sitt arbete de livsmedelshygieniska säkerhetsbestämmelserna • är ett föredöme när det gäller ett sunt levnadssätt • främjar interaktion och sociala relationer mellan dem som ges handledning • skapar förutsättningar för barn och unga till deltagande på lika villkor.
Läkemedelsbehandling	Examinanden • iakttar i sitt arbete SHM:s anvisningar Säker läkemedelsbehandling och Verksamhetsmodell för behandling av diabetes hos barn under skoldagen • visar att hon/han förstår läkemedelsbehandlingens betydelse för helhetsvården.
Att ge första hjälpen	Examinanden • ger första hjälpen på Fhj1-nivå • ser till att den insjuknade får fortsatt vård i sjukdoms- och olycksfallssituationer • informerar på överenskommet sätt sin chef och vårdnadshavarna eller de anhöriga om sjukdomsattacken eller olyckan • agerar professionellt i en nödsituation och beaktar helhetssituationen.

Examinanden kan förebygga marginalisering och ingripa vid mobbning.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att förebygga marginalisering	Examinanden • förebygger marginalisering genom tidig intervention • ger akt på och informerar om riskfaktorer som hon/han observerar, t.ex. inlärningssvårigheter, mobbning, skolrädsla och skolleda • lär barnen och ungdomarna att visa andra hänsyn och uppmuntrar dem att vara aktiva i gruppen • främjar uppkomsten av vänrelationer för att minska ensamhet • vägleder till meningsfulla sysselsättningar och fritidsvanor • samarbetar med vårdnadshavarna för att förebygga marginalisering • deltar i multiprofessionellt samarbete för att förebygga marginalisering.
Att ingripa vid mobbning	Examinanden • identifierar och ingriper i mobbningssituationer som han eller hon upptäcker i sitt arbete • samarbetar i mobbningssituationer med kolleger och vårdnadshavare • iakttar vid mobbningssituationer arbetsplatsens säkerhetsplan och verksamhetsmodell.
Att agera i hotfulla situationer	Examinanden • förutser i sitt arbete hotfulla situationer • agerar på överenskommet sätt i situationer som hotar de anställda • agerar inom gränserna för sina befogenheter och sitt ansvar.
Examinanden kan interagera professionellt med dem som handleds, med de anställda i arbetsenheten, med vårdnadshavarna och med nätverk.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Professionell interaktion med dem som handleds	Examinanden • lyssnar och är en närvarande vuxen i alla vardagliga situationer • bemöter barn, ungdomar och vuxna individuellt enligt ålder eller utvecklingsnivåhandlar yrkesetiskt och respekterar barnen, ungdomarna eller de vuxna samt deras rättigheter

Att arbeta i par	Examinanden • är aktiv och ansvarsfull i pararbete vid undervisning och fostran.
Att arbeta i team och nätverk	Examinanden • arbetar aktivt i olika team • tar initiativ för att utveckla teamet eller gruppen • deltar i multiprofessionellt samarbete i sin egen arbetsenhet • deltar inom sitt ansvarsområde i verksamhet som ordnas av en elev- och studerandevårdsgrupp • är en aktiv medlem i ett lokalt samarbetsnätverk.
Att interagera med vårdnadshavarna	Examinanden • beaktar att vårdnadshavarna har det primära ansvaret för fostran • stöder vårdnadshavarna i deras fostringsuppgift • bemöter familjer och deras medlemmar på lika villkor • beaktar i sitt arbete att det finns skillnader mellan familjerna när det gäller fostran • bemöter professionellt utmanande vårdnadshavare • interagerar med vårdnadshavarna enligt de yrkesetiska principerna
Att kommunicera	Examinanden • använder tydlig muntlig och skriftlig kommunikation och lyssnar på den andra parten • använder och tolkar icke-verbal kommunikation, t.ex. gester, ansiktsuttryck, tonfall och kroppsspråk • använder i sitt arbete flexibelt informations- och kommunikationsteknik och drar nytta av sociala medier i sitt arbete • använder i sitt arbete finska eller svenska samt dessutom ett främmande språk hjälpligt enligt sina arbetsuppgifter.
Examinanden kan utvärdera och utveckla sitt arbete.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att utvärdera och utveckla det egna arbetet	Examinanden • bedömer realistiskt sina starka sidor och behoven att utvecklas yrkesmässigt • handlar flexibelt i föränderliga situationer • följer med och utnyttjar utvecklingen inom området.
Att ge och ta emot feedback	Examinanden • förhåller sig konstruktivt till feedback och ber om feedback på sitt arbete

	• ger konstruktiv feedback i sin arbetsenhet • utvecklar det egna arbetssättet med hjälp av erhållen feedback.

Sätt att visa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Att ge stöd och handledning som främjar växande och utveckling visas och bedöms i autentiska arbetssituationer och verksamhetsmiljöer. Verksamhetsmiljöerna kan finnas inom bland annat dagvården, förskoleundervisningen, den grundläggande undervisningen, morgon- och eftermiddagsverksamheten samt andra stadiet.

Examinanderna ska enligt examensgrunderna i de ovannämnda verksamhetsmiljöerna främja växande och utveckling hos personer i olika åldrar. De stöder barns, ungdomars eller vuxnas växande och utveckling, främjar deras hälsa och välbefinnande och har rollen av fostrare i sin arbetsenhet. Examinanderna kan visa sitt kunnande antingen när de stöder, handleder och assisterar en enskild person eller en liten grupp eller när de handleder hela gruppen.

Examinanderna visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter som kompletteras av deras självvärdering och de övriga dokument som de har gjort upp och som bedömts i enlighet med avtalet om att ordna fristående examen samt av eventuella andra dokument som kompletterar examensprestationen, om de praktiska arbetsuppgifterna inte omfattar alla krav på yrkesskicklighet.

3.3 Att ge stöd och handledning som främjar lärandet och verksamheten

Krav på yrkesskicklighet i examensdelen	
Examinanden kan agera i en handledningssituation.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att utnyttja teoretisk kunskap om fostran, utveckling och lärande	Examinanden • samarbetar med läraren och ger inom sitt eget ansvarsområde barn, ungdomar och vuxna stöd och handledning som främjar deras växande, utveckling och lärande • utnyttjar i sitt arbete kunskap om lagbundenheterna i fråga om fostran, utveckling och lärande • tillämpar i sin handledning pedagogiskt och didaktiskt kunnande • utnyttjar vid handledning elevens specifika inlärningsstilar som stöd för lärandet • motiverar sitt val av arbetssätt och lösningar pedagogiskt.

Interaktion och handledning	Examinanden stöder barn, ungdomar och vuxna • med sin egen verksamhet och interaktion så att de lär sig på ett målinriktat sätt i olika inläringssituationer • genom att motivera dem att lära sig och uppmuntra dem att försöka sitt bästa • genom att lyssna och vara en närvarande trygg vuxen • genom att ge konstruktiv och omedelbar feedback i lärandesituationer • genom att hjälpa dem att förstå det som de ska lära sig med åskådliggörande och konkretisering • genom att använda varierande interaktionsmetoder.
Examinanden kan främja lärande i samarbete med läraren.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att planera, genomföra och utvärdera verksamhet som främjar lärandet	Examinanden • tar för sin del ansvar för planering, genomförande och utvärdering av verksamhet som främjar lärandet • planerar och tar fram material som anknyter till undervisningen och handledningen på det sätt som hon/han kommit överens om med läraren.
Att observera, stödja och handleda vid inläringssvårigheter	Examinanden • utnyttjar i sitt arbete kunskap om de riskfaktorer som förebådar inläringssvårigheter på de olika delområdena av utvecklingen • identifierar barnens, ungdomarnas och de vuxnas starka sidor, särskilda kompetensområden samt inlärningsstilar och inlärningsätt • observerar barnens, ungdomarnas och de vuxnas inläringssvårigheter och informerar läraren om sina observationer • använder i sitt arbete mångsidiga metoder som stöder lärande • ger barnen, ungdomarna och de vuxna uppmuntran, stöd och handledning som främjar deras handlingskraft och självständighet.
Att beakta läroplanerna	Examinanden • beaktar i sitt arbete målen i den läroplan som används i arbetsenheten • beaktar målen och elevernas individuella förutsättningar på överenskommen sätt • stöder och handleder de integrerade eleverna och studerandena

	• arbetar flexibelt i olika verksamhetsmiljöer på det sätt som situationen, individen och gruppen förutsätter.
Att stödja den språkliga utvecklingen	Examinanden • stöder målinriktat den språkliga utvecklingen hos barn, ungdomar eller vuxna • beaktar i sin handledning försenad språklig utveckling samt störningar i talförståelsen och talproduktionen • stöder den individuella inlärningsprocessen i fråga om språk i de olika åldersskedena.
Att tillämpa metoderna för undervisning i läsning, skrivning och matematik	Examinanden • använder korrekt de nya typbokstäverna och siffrorna • tillämpar vid stöd och handledning de metoder som används vid undervisning i läsning, skrivning och matematik.
Användning av dator vid handledning	Examinanden • drar nytta av de program som finns tillgängliga för övning och stödundervisning • använder sakkunnigt åtminstone ett undervisningsprogram vid handledning.
Examinanden kan leda grupper och använda olika sätt att leda.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att leda grupper	Examinanden • beaktar vilken utvecklingsfas gruppen befinner sig i samt rollerna, relationerna och kommunikationen i gruppen • arbetar självständigt vid ledning av smågrupper • leder vid behov hela gruppen självständigt • beaktar personernas ålder och utvecklingsnivå samt funktionsförmåga • drar nytta av gruppmedlemmarnas olika styrkor och beaktar särskilda behov • leder individuellt och fokuserar på gruppens mål • beaktar aktivt betydelsen av diskussion och känslor i ledningssituationerna • interagerar aktivt med gruppen • väljer metoder och redskap för handledningen enligt gruppmedlemmarnas ålder och utvecklingsnivå samt funktionsförmåga • tillämpar metoder för skapande verksamhet • föregår med gott exempel och motiverar gruppmedlemmarna.

Att genomföra fri och skapande verksamhet	Examinanden • arbetar utifrån barnens behov och önskemål • planerar och genomför mångsidig verksamhet tillsammans med barn eller ungdomar • hjälper deltagarna att uttrycka och genomföra sådant som de är intresserade av • möjliggör fri, lekfull och skapande verksamhet • främjar glädjen i att delta i aktiviteter och upplevelser av att lyckas • är en tillförlitlig och trygg vuxen och ledare • respekterar individens självständiga aktivitet och behovet av lugn och ro samt vila.
Att leda idrottsverksamhet	Examinanden • beaktar betydelsen av mångsidig motion för växande och utveckling • planerar och genomför motionsverksamhet som främjar kroppskännedom och motoriska färdigheter • använder mångsidigt olika idrottsredskap, miljöer och motionsformer för att för att genomföra idrottsverksamhet • beaktar säkerhetsfaktorer i sin verksamhet.
Att leda aktiviteter där man får uttrycka sig själv	Examinanden • beaktar mångsidig konstnärlig verksamhet när hon/han stöder växande och utveckling • planerar och genomför i sin handledning mångsidig verksamhet där man får uttrycka sig själv • använder olika metoder och tekniker i musik, handarbete och drama samt olika visuella och språkliga uttrycksformer • beaktar mediernas inverkan på människans liv och kan hantera mediekommunikation tillsammans med dem som ges handledning.
Att leda dagliga aktiviteter	Examinanden • stöder de handledda i att klara sig självständigt och beaktar då personens ålder • handleder målinriktat i de dagliga aktiviteterna och i övergångssituationer • ger barn och unga handledning i att ändamålsenligt sörja för miljö, lokaler och saker • ger möjlighet till trivsamma och lugna måltider • beaktar hållbar utveckling i handledningen • beaktar i sitt arbete frågor som gäller trafiksäkerheten.

Examinanden kan planera och genomföra morgon- och eftermiddagsverksamhet.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att planera och genomföra morgon- och eftermiddagsverksamhet för skolelever	Examinanden • använder sig i sitt arbete av kunskap om den verksamhetsplan som godkänts för morgon- och eftermiddagsverksamheten• kan utarbeta och genomföra års-, månads-, vecko-, dags- och timplaner för att verksamheten ska bli målinriktad och kvalitativ• involverar barnen i planeringen av verksamheten• utnyttjar vid planeringen de nationella principerna för kvalitetstänkandet inom eftermiddagsverksamheten• stöder fostran i hemmen och samarbetar med vårdnadshavarna.

Examinanden kan utvärdera och utveckla sitt arbete.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att utvärdera och utveckla det egna arbetet	Examinanden • bedömer realistiskt sina starka sidor och behoven av att utvecklas yrkesmässigt• handlar flexibelt i föränderliga situationer• följer med och utnyttjar utvecklingen inom området.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att ge och ta emot feedback	Examinanden • förhåller sig konstruktivt till feedback och ber om feedback på sitt arbete• ger konstruktiv feedback i sin arbetsenhet• utvecklar det egna arbetssättet med hjälp av erhållen feedback.

Sätt att visa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Att ge stöd och handledning som främjar lärandet och verksamheten visas och bedöms i autentiska arbetsituationer och verksamhetsmiljöer. Verksamhetsmiljöerna ska finnas både inom den grundläggande utbildningen och inom morgon- och eftermiddagsverksamheten.

Examinanderna ska i de ovannämnda verksamhetsmiljöerna enligt examensgrunderna ge stöd och handledning som främjar verksamheten samt barnens och ungdomarnas växande. De ger stöd och handledning som främjar verksamheten samt barnens och ungdomarnas lärande så att dessa utifrån sina egna förutsättningar tillsammans med sina kamrater kan delta i verksamheten och uppnå sina personliga mål. Examinanderna ska visa sin yrkesskicklighet vid handledning av både enskilda personer och en grupp.

Examinanderna visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter som kompletteras av deras självvärdering och de övriga dokument som de har gjort upp och som bedömts i enlighet med avtalet om att ordna fristående examen samt av eventuella andra dokument som kompletterar examensprestationen, om de praktiska arbetsuppgifterna inte omfattar alla krav på yrkesskicklighet.

3.4 Att handleda personer som behöver särskilt stöd

Krav på yrkesskicklighet i examensdelen	
Examinanden kan ge stöd som främjar funktionsförmågan hos personer som behöver särskilt stöd.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att identifiera behovet av särskilt stöd och att ge detta stöd	Examinanden • identifierar de individuella behoven av särskilt stöd på barnens, ungdomarnas och de vuxnas olika levnadsområden • deltar på ett ändamålsenligt sätt i utarbetandet, genomförandet, uppföljningen och utvärderingen av den individuella planen för hur utbildningen ska ordnas (IP) samt av andra individuella planer tillsammans med läraren inom sitt eget ansvarsområde • arbetar i verksamhetsmiljöer inom fostran, undervisning och det sociala området enligt de individuella planerna för småbarnspedagogik, lärande, service och rehabilitering och gör detta i samarbete med olika aktörer • uppmuntrar och handleder barn, ungdomar och vuxna så att det främjar deras självständighet, och stöder utvecklingen av de exekutiva funktionerna • stöder individens delaktighet och aktivitet enligt dennes förutsättningar • ställer krav på självständighet enligt de individuella förutsättningarna.
Att stödja, assistera och handleda individuellt	Examinanden • stöder, assisterar och handleder barn, ungdomar eller vuxna enligt deras individuella behov i studier, dagliga aktiviteter, övergångssituationer och basvård • arbetar på ett rehabiliterande sätt enligt individens behov • stöder barn, ungdomar och vuxna för att främja deras optimala funktionsförmåga, delaktighet och välbefinnande

	• beaktar integritetsskyddet och arbetar aseptiskt vid assistans • arbetar enligt planen för lärande eller rehabiliteringsplanen och beaktar individens mål, innehållen, metoderna eller rutinerna och bedömningen.
Att beakta svårigheterna i fråga om sensorisk integrering och gestaltning	Examinanden • beaktar i sin handledning de sensomotoriska svårigheterna och gestaltsstörningarnas inverkan på lärande och aktiviteter • använder individuella övningar som stöder de sensomotoriska funktionerna • främjar sinnesfunktionernas gestaltning genom att strukturera verksamhetsmiljön • hjälper till vid tolkning och förståelse av sinnesförmågor.
Att beakta språksvårigheter och att stöda interaktion och kommunikation	Examinanden • beaktar i sitt arbete olika språksvårigheter (t.ex. försenad talutveckling, avvikelser i talutvecklingen, läs- och skrivsvårigheter) • beaktar i sitt arbete olika svårigheter med interaktion och kommunikation • använder sig vid handledning av lättläst språk och material, tekniska hjälpmedel och datorteknik • använder i sitt arbete mångsidiga och alternativa handledningsmetoder enligt individens behov • beaktar de särskilda behoven vid kommunikation • använder verbal och icke-verbal kommunikation ändamålsenligt • använder vid behov alternativa och kompletterande kommunikationssätt (AAC) för att komplettera, stödja och ersätta talet.
Att beakta svårigheter som gäller uppmärksamhet, exekutiva funktioner och koncentration	Examinanden • använder i sitt handledningsarbete kunskap om svårigheter som gäller uppmärksamhet, exekutiva funktioner och koncentration • ger stöd som främjar förmågan att rikta, upprätthålla och dela uppmärksamheten samt koncentration förmågan • beaktar vid handledning det stöd som behövs när det gäller de exekutiva funktionerna bl.a. vid planering av verksamheten • använder individuella övningar som stöder funktionerna.
Att stödja den psykosociala utvecklingen	Examinanden • använder sig i sitt arbete av kunskap om samverkan mellan psykiska och sociala faktorer • använder sig vid handledning av kunskap om

	störningar i känslolivet, om affektiva störningar, ätstörningar och psykosomatiska störningar • använder sig i sitt arbete av kunskap om orsakerna till beteendestörningar och om hur dessa yppar sig • stöder i sin handledning av barn, unga och vuxna deras psykiska välbefinnande och hjälper dem att välja positiva beteendemodeller och lösa problem-situationer • är en tillförlitlig och trygg vuxen som handlar konsekvent och håller sig inom gemensamt överenskomna gränser • stöder i sitt arbete individens sociala förmåga och självkänsla.
Att stödja kroniskt sjuka barn, ungdomar eller vuxna	Examinanden • följer instruktioner av experter vid vård av personer som har en kronisk sjukdom (t.ex. allergi, astma, diabetes och epilepsi) • observerar och förutser förändringar i hälsotillståndet och arbetar för att främja välbefinnandet • stöder ändamålsenligt hälsan och funktionsförmågan hos barn, unga eller vuxna i handledningssituationerna.
Examinanden kan stödja och assistera personer som behöver särskilt stöd.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att handleda och assistera barn, ungdomar eller vuxna med en utvecklingsstörning	Examinanden • handleder och assisterar barn, ungdomar eller vuxna med en utvecklingsstörning och tar då hänsyn till individens begränsningar i funktionsförmågan.
Att handleda och assistera barn, ungdomar eller vuxna med ett autistiskt beteende	Examinanden • handleder och assisterar barn, ungdomar och vuxna med autismspektrumstörning eller autistiska drag • bemöter barn, ungdomar eller vuxna med ett beteende som är yrkesmässigt krävande • organiserar en strukturerad miljö.
Att handleda och assistera personer med rörelse-, syn- och hörselnedsättning	Examinanden • handleder och assisterar barn, ungdomar eller vuxna med rörelse-, syn- och hörselnedsättning så att de kan få en optimal funktionsförmåga • gör miljön lämplig och tillgänglig för personer med funktionsnedsättning • utnyttjar i sitt arbete anvisningar av rehabiliteringsexperter.

Ergonomisk verksamhet	Examinanden • skaffar sig kunskap om personliga hjälpmedel och använder dem ändamålsenligt och säkert • ser till att hjälpmedlen är i skick och användbara • beaktar ergonomi och säkerhet både för egen del och för dem som får assistans • använder korrekta arbetsställningar och lyftgrepp t.ex. vid förflyttningar • korrigerar missförhållanden i arbetsmiljön genom att informera de ansvariga om dem.

Eleverna kan delta i multiprofessionellt samarbete.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att delta i multiprofessionellt samarbete	Examinanden • samarbetar med barnens eller ungdomarnas vårdnadshavare och med dem som deltar i rehabiliteringsnätverken • tillämpar i sitt arbete metoder som stöder rehabilitering och som man kommit överens om att använda • delar med sig av sin sakkunskap och sina observationer i samarbetet • informerar på överenskommet sätt de berörda om barnens eller ungdomarnas utveckling och om de frågor som ger anledning till bekymmer • håller sig inom gränserna för sitt eget kunnande och ber vid behov om anvisningar och råd.

Examinanden kan utvärdera och utveckla sitt arbete.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att utvärdera och utveckla det egna arbetet	Examinanden • bedömer realistiskt sina behov av yrkesmässig utveckling • identifierar sitt eget personliga arbetssätt • handlar flexibelt i föränderliga situationer och kan fatta ansvarsfulla beslut snabbt • utvecklar sin yrkeskunnighet och följer med utvecklingen inom området.
Att ta emot och ge feedback	Examinanden • förhåller sig konstruktivt till feedback och ber regelbundet om feedback på sitt arbete • ger konstruktiv feedback i sin arbetsenhet • utvecklar det egna arbetssättet med hjälp av erhållen feedback.

Sätt att visa yrkesskickligheten

Yrkesskickligheten i examensdelen Att handleda personer som behöver särskilt stöd visas och bedöms i autentiska arbetsituationer och verksamhetsmiljöer. Verksamhetsmiljöerna kan finnas inom bland annat dagvården, förskoleundervisningen, den grundläggande undervisningen, morgon- och eftermiddagsverksamheten samt andra stadiet.

Examinanderna ska i de ovannämnda verksamhetsmiljöerna utföra arbetsuppgifter som innefattar handledning och assistans av barn, ungdomar eller vuxna. Handledningen av personer som behöver särskilt stöd kan genomföras i en vanlig grupp där det finns personer som behöver särskilt stöd eller i specialgrupper. Det viktiga är att examinanderna stöder funktionsförmågan hos personer som behöver särskilt stöd, att de handleder och assisterar barn, ungdomar eller vuxna som behöver särskilt stöd av olika slag samt att de deltar i multiprofessionellt samarbete.

Examinanderna visar sin yrkesskicklighet i praktiska arbetsuppgifter som kompletteras av deras självvärdering och de övriga dokument som de har gjort upp och som bedömts i enlighet med avtalet om att ordna fristående examen samt av eventuella andra dokument som kompletterar examensprestationen, om de praktiska arbetsuppgifterna inte omfattar alla krav på yrkesskicklighet.

B. VALFRI EXAMENSDEL

3.5. Företagsamhet

Krav på yrkesskicklighet i examensdelen	
Examinanden kan bedöma sina förutsättningar att driva ett företag inom branschen.	
Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att bedöma sin förmåga att arbeta som företagare	Examinanden • tar reda på vilka personliga förutsättningar som är viktiga för att verka framgångsrikt som företagare, analyserar utifrån detta sina värderingar och bedömer sina förutsättningar att driva ett företag• utarbetar utifrån instruktioner av sakkunniga en utvecklingsplan för sitt företagande• beaktar i planen kravet på tillstånd för yrkesutövningen och de aktiviteter som anknyter till detta.

Examinanden kan ta fram en preliminär affärsidé för sitt företag.

Föremål för bedömning	Bedömningskriterier
Att ta reda på verksamhetsförutsättningarna för företaget	Examinanden • skaffar sig kännedom om branschen så att hon/han kan analysera framtidsutsikterna, utvecklingen och marknadsläget med tanke på att starta ett eget företag• beaktar de krav som lagstiftningen ställer på den egna företagsverksamheten• analyserar om ett eventuellt eget företag kan bli framgångsrikt och lönande• analyserar företagandet med avseende på det ansvar och skyldigheter som hör samman med företagsverksamhet• analyserar företagandet med avseende på vad det innebär att vara arbetsgivare.
Att ta fram en affärsidé	Examinanden • jämför alternativa sätt att inleda företagsverksamhet och diskuterar med sakkunniga de alternativ som kan komma i fråga för egen del• tar tillsammans med sakkunniga fram en preliminär affärsidé för sitt företag och vet vilka ekonomiska, produktionsmässiga och psykiska resurser som krävs när man startar ett företag• bedömer tillsammans med sakkunniga om företagsidén kan lyckas.
Att skapa kund- och nätverksrelationer	Examinanden • överväger alternativ och om möjligt bygger upp kund- och nätverksrelationer som är väsentliga för verksamhetens kontinuitet• skissar på avtal med de ovannämnda nätverkspartnerna och utnyttjar då experttjänster.
Att arbeta kostnadsmedvetet	Examinanden • väljer aktiviteter som inverkar på företagets lönsamhet och prissätter sina tjänster även utifrån marknadsbaserade faktorer• tolkar företagets bokslut i fråga om kapital, tillgångar, likviditet och resultat samt analyserar möjligheterna att utveckla den ekonomiska verksamheten, vid behov tillsammans med en sakkunnig• gör tillsammans med sakkunniga upp en grov resultatprognos och skaffar experttjänster för att lösa beskattningsfrågor.

Att utnyttja experttjänster	Examinanden • skaffar sig de uppgifter och experttjänster som hon/han behöver vid grundandet av företaget och i de olika faserna av verksamheten.

Sätt att visa yrkesskickligheten

Examinanderna visar sin yrkeskunnighet i examensdelen Företagsamhet genom att utarbeta en preliminär affärsidé för sitt företag. Denna kompletteras med utredningar, produktioner och beräkningar som kartlägger verksamhetsförutsättningarna och riskerna.

I examensprestationen ingår också examinandens arbete under den process som beskrivs ovan. Arbetet dokumenteras och till dokumenten fogas bedömningar av bedömarna från arbetslivet. Examinanderna gör också en personlig bedömning och en utvecklingsplan som behandlar de egna möjligheterna och förutsättningarna att driva företag.

Påvisandet av yrkesskickligheten fördjupas med utvärderingssamtal med sakkunniga, och i dessa samtal preciseras med hjälp av dokument och bedömningar examinandens förmåga att driva ett företag och examinandens beredskap att fatta beslut om att inleda företagsverksamhet.

BILAGA

BESKRIVNING AV DET YRKE SOM UTÖVAS AV PERSONER SOM HAR AVLAGT YRKESEXAMEN FÖR LEDARE FÖR SKOLGÅNG OCH MORGON- OCH EFTERMIDDAGSVERKSAMHET

Branschens värdegrund

Ledningen av skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet baserar sig på etiskt hållbara principer. Den humanistiska livsåskådningen och bemötandet av människan som en självständig aktör utgör värdegrund för arbetet i de olika verksamhetsmiljöerna inom fostran, undervisning och det sociala området. I humanismen är särskilt följande element viktiga: individens värdighet och autonomi, ansvar och skyldigheter samt empati och omsorg. De som har avlagt denna examen värdesätter sitt yrke och sin yrkeskunnighet och representerar sitt yrke i arbetsenheten och i samarbetsnätverk.

Beskrivning av yrket

De som har avlagt denna examen deltar i stödjande och handledande verksamhet som är inriktad på fostran av människor i olika åldrar och med olika kulturbakgrund och på främjande av dessa människors funktionsförmåga. Arbetet innehåller stöd, handledning och assistans inriktad på fostran, utveckling, lärande och verksamhet i olika verksamhetsmiljöer. När det gäller småbarnsfostran och den grundläggande utbildningen finns deras arbetsplatser inom dagvården, förskoleundervisningen och grundskolan samt morgon- och eftermiddagsverksamheten och fritidsaktiviteterna. När det gäller utbildningen på andra stadiet finns arbetsplatserna bland annat inom den förberedande och rehabiliterande undervisningen och handledningen av personer med funktionsnedsättning, inom utbildningen som förbereder invandrare för yrkesutbildning, inom den orienterande och förberedande utbildningen för grundläggande yrkesutbildning, inom utbildningen som leder till en yrkesexamen samt inom gymnasieutbildningen. De som har avlagt denna examen kan också arbeta i en annan verksamhetsmiljö som anknyter till studier, arbete och fritid eller i ett hem, till exempel en miljö där man ger personlig assistans enligt behoven.

Målet med arbetet är välmående barn, ungdomar eller vuxna, som klarar sig på ett optimalt sätt i sin miljö och som utvecklas och lär sig enligt de egna förutsättningarna. Dessa får det stöd, den handledning och den assistans som de behöver och som hjälper dem att bli så självständiga och aktiva som möjligt. Pedagogiska mål styr arbetet. Arbetet baserar sig på en omfattande kännedom om människans utveckling samt beaktande av de teoretiska utgångspunkterna för växande och lärande.

Arbetet kräver att man är lämplig för arbetsuppgifterna inom branschen. De centrala kraven i arbetet är goda färdigheter i interaktion och handledning samt samarbetsförmåga. De som har avlagt denna examen arbetar individcentrerat i samarbete med olika nätverk och som medlem av ett multiprofessionellt team. Samarbete med vårdnadshavarna är också en viktig del av arbetet. De mångkulturella familjerna är en del av det allt mer varierande samarbetet.

Arbetsuppgifterna inom området förändras och bli mer omfattande. Barn och unga behöver trygga yrkeskunniga vuxna i sin närhet - vuxna som har tid och förmåga till närvaro och empati. Arbetstagarna skapar tillsammans en trygg vardag som bygger på gemenskap, vilket främjar barnens och ungdomarnas psykiska hälsa och förebygger marginalisering.

De som har avlagt yrkesexamen för ledare för skolgång och morgon- och eftermiddagsverksamhet har de grundläggande färdigheter och förutsättningar som behövs i informationssamhället i fråga om att mångsidigt utnyttja informations- och kommunikationsteknik samt teknologi. De kan också använda sin förmåga att uttrycka sig vid handledning av verksamhet. Vid handledning av olika grupper är det särskilt viktigt att kunna planera, genomföra och utvärdera självständig verksamhet.

Arbetet kräver observationsförmåga samt förmåga att identifiera och bedöma situationer. Dessutom behövs kritisk problemlösning och beslutsfattande som görs med eftertanke. De som har avlagt denna examen kan motivera sina lösningar och val i arbetet. Utveckling av arbetet förutsätter förmåga och vilja till ständig utvärdering av den egna verksamheten och till utveckling av sig själv som medlem i en arbetsgrupp.

Tryckt
ISBN 978-952-13-4688-0
ISSN 1798-8977

Online
ISBN 978-952-13-4689-7
ISSN 1798-8985

Utbildningsstyrelsen har godkänt dessa examensgrunder med stöd av lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning.

De fristående examina är examina som särskilt planerats och utvecklats för att avläggas av den vuxna befolkningen.

Planeringen och genomförandet av de fristående examina baserar sig på ett nära samarbete mellan sakkunniga inom undervisning och arbetsliv.